

فرهنگ

همه چیز درباره فیلمی که تبدیل به یک «پدیده» در جشنواره چهل و دوم فجر شد

مثل لذت گاز زدن «موز» با پوست!

یکی از ویژگی‌های قابل توجه درباره ترکیب فیلم‌های رونمایی شده در چهل و دومین جشنواره فیلم فجر، تنوع ژانری و موضوعی این آثار بود. جشنواره فیلم فجر که یک دهه پیش تر به دلیل سیطره فیلم‌های اجتماعی، از منظر فقدان تنوع ژانری مورد انتقاد رسانه‌ها و منتقدان قرار می‌گرفت، در گام چهل و دوم توانست حداقل‌هایی را از آنچه به عنوان تنوع ژانر آن توقع می‌رود برآورده کند. فارغ از کیفیت آثار، در این دوره هم فیلم کم‌دی و اکشن داشتیم و هم فیلم ملودرام، فانتزی و حتی دفاع مقدسی. به همین دلیل هم می‌توان معدل این جشنواره را از منظر تنوع، قابل قبول دانست. اما از منظر همین تنوع، اتفاق ویژه دیگری هم در جشنواره چهل و دوم رقم خورد. اگر کمی به عقب بازگردیم، یکی دیگر از انتقاداتی که به صورت جدی در مورد سبک محصولات سینمای ایران مطرح می‌شد، فراموشی برخی گروه‌های سنی و به‌طور خاص و ویژه «نوجوانان» بود. تولیدات سینمای ایران در طول سال‌ها، متمرکز بر گروه سنی بزرگسال بود و هرگاه هم گروهی تصمیم به برهم زدن این قاعده می‌گرفتند، سراغ کودکان می‌رفتند. درست در میانه این دو طیف، اما سینمای ایران از یک خلأ بزرگ و جدی رنج می‌برد. در ترکیب فیلم‌های جشنواره چهل و دوم، این فقدان تا حدود زیادی برطرف شد و شاهد رونمایی از چند اثر ویژه و قابل دفاع بودیم که مشخصاً گروه سنی نوجوان را نشانه گرفته بودند و احتمالاً در فرایند اکران هم این گروه سنی را به سالن‌های سینما فراخواند خواند. یکی از شاخص‌ترین این آثار که به زعم برخی اصحاب رسانه و منتقدان، می‌توان آن را پدیده این دوره از جشنواره هم دانست، فیلم «باغ کیانوش» بود، اما چرا؟

ایده «باغ کیانوش» از کجا آمد؟

«باغ کیانوش» که امروز نام یکی از مطرح‌ترین فیلم‌های رونمایی شده در چهل و دومین جشنواره فیلم فجر است، تا همین سال گذشته، معرف یک کتاب بود. بله، این فیلم سینمایی، در واقع اقتباس از رمانی به همین نام است که پیش‌تر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان آن را منتشر کرده بود. برای گروه سنی نوجوان، راهی بازار کتاب کرده بود. علی‌اصغر زرتی پاک، نویسنده این رمان است که پیش‌تر هم تجربه‌هایی در زمینه رمان‌نویسی برای نوجوانان داشته و در این کتاب، سراغ روایتی متفاوت از سال‌های جنگ رفته است. «باغ کیانوش» روایتی مرتبط با سال‌های جنگ تحمیلی در ایران دارد اما نشانه مستقیمی از میدان جنگ در آن وجود ندارد و بیشتر شاهد روند ساده زندگی انسان‌هایی هستیم که روزمرگی‌هایشان متأثر از سایه شوم جنگ، دستخوش تلاطم

و بحران شده است. قهرمان اصلی این رمان یک نوجوان است که با همراهی دوستانش تصمیم می‌گیرد همزمان با برگزاری مراسم ازدواج خواهر کیانوش، به باغ او در روستا دستبرد بزنند. حین انجام همین عملیات نوجوانانه، ناگهان هواپیمایی عراقی که برای بمباران مناطق مسکونی به خاک ایران آمده، از سوی پدافند مورد اصابت قرار گرفته و خلبان آن با چتر نجات، خود را راه می‌کند. سقوط ناگهانی این خلبان عراقی به باغ کیانوش، نقطه شروع سلسله اتفاقات ماجراجویانه‌ای است که نوجوانان روستا را درگیر خود می‌کند. این رمان که برای اولین بار در اواخر دهه ۸۰ روانه بازار کتاب شد، حالا با تبدیل شدن به یک روایت سینمایی، مخاطبان بیشتری را فراگیری پیدا کرده است. یکی از ایده‌های جذاب که در روایت سینمایی «باغ کیانوش» مورد تأکید قرار گرفته، مربوط به هیجان اولین

مواجهه با موز در میان نوجوانان دهه ۶۰ است. میوه‌ای که در آن سال‌ها آنقدر لاکچری و خاص محسوب می‌شد که اسم رمز برخی رؤیایابی‌ها محسوب می‌شد و کارگردان این فیلم، بهترین استفاده را از این رؤیای موزی کرده است، رؤیایی که شاید برای نوجوانان امروز چندان قابل درک نباشد اما درست در لحظه گاز زدن این میوه آن هم با پوست، توسط یکی از نوجوانان فیلم، لبخندی شیرین را به لب بسیاری از بچه‌های دهه ۶۰ می‌نشانند.

خالق «باغ کیانوش» چه کسانی بودند؟

همان اولین باری که رضا کشاورز حداد رمان «باغ کیانوش» را به دست گرفت، ایده ساخت نسخه‌ای سینمایی از آن در ذهنش جرقه زد. کشاورز از کارگردان جوانی بود که سینما و فیلمسازی را در باشگاه فیلم سوریه مشق می‌کرد و در همین مرکز هم تجربیات متنوعی را امضای خود در قالب فیلم کوتاه و کلیپ، به تولید رساند. در ادامه همین مسیر کسب تجربه، او یکی از قسمت‌های سریال اپیزودیک «تازه وارد» به تهیه‌کنندگی محمد جواد موحد را کارگردانی کرد و همین همکاری پشتوانه‌ای برای دورخیز آنها برای ساخت یک فیلم سینمایی شد. قبل از توضیح بیشتر درباره تیم تولید «باغ کیانوش» بد نیست مروری بر جایگاه این فیلم در فهرست مأموریت‌های «باشگاه فیلم سوریه» داشته باشیم.

باشگاهی که از زیرمجموعه‌های سازمان سینمایی سوریه و وابسته به حوزه هنری محسوب می‌شود و در یک دهه گذشته، تمرکز ویژه‌ای بر تربیت و معرفی فیلمسازان جوان به سینمای ایران داشته است. بعد از «بیست و یک روز بعد» به کارگردانی محمد رضا خردمند، «دیدن این فیلم جرم است» به کارگردانی رضا زهنابچیان و «مصلحت» به کارگردانی حسین دارابی، که همگی اولین ساخته‌های بلند سینمایی کارگردانانشان بودند، حالا «باغ کیانوش» به کارگردانی رضا کشاورز را هم می‌توان به فهرست تولیدات سینمایی این باشگاه افزود که معرف یک استعداد جدید به سینمای ایران شده است. باشگاه سوریه در اولین همکاری خود با کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان این فیلم را به مرحله تولید رساند و می‌توان در انتظار همکاری‌های موفق بعدی آنها در همین فضا و بستر باشیم. از طرف دیگر رضا کشاورز حداد هم با همین اولین تجربه خود، ثابت کرده است که انگیزه بالایی برای فیلمسازی در حال و هوای سینمای نوجوانانه دارد و اولین تجربه‌اش هم توانست سیمرغ بلورین دستاورد فنی را در جشنواره چهل و دوم شکار کند.

چرا «باغ کیانوش» نادیده گرفته شد؟

با نظر هیأت انتخاب جشنواره چهل و دوم، بعد از چند دوره، بار دیگر بخش مربوط به

فیلم اولی‌ها به جشنواره فیلم فجر افزوده شد و این طور به نظرمی رسید که این تمهید فرصتی را ایجاد می‌کند تا فیلم‌های ساخته شده توسط کارگردانان فیلم اولی، بهتر دیده شود اما در اجرا، این تصمیم تأثیر عکس گذاشت! حضور برخی فیلم‌های بی‌کیفیت در بخش سودای سیمرغ، ثابت کرد که بخش عمده‌ای از ۱۲ فیلم قرار گرفته در بخش «نگاه نو»، استاندارد بالاتری داشته و می‌توانستند در همین بخش اصلی پذیرفته شوند و با محدود کردن آنها در بخشی مجزا، فرصت داوری و ارزیابی بخش‌های فنی، از آنها دریغ شد.

در کنار فیلم‌هایی مانند «آپاراتچی» و «بی‌بدن» فیلم سینمایی «باغ کیانوش» هم یکی از فیلم‌هایی بود که به دلیل حضور در بخش نگاه نو، امکان داوری در بخش اصلی را به دست نیآورد. هر چند این فیلم در اختتامیه توانست سیمرغ خلق الساعه «بهترین دستاورد فنی» را از آن خود کند اما واقعیت این است که هیچ دلیلی برای غیبت آن در بخش «سودای سیمرغ» قابل پذیرش نیست. این فیلم هم از نظر موارد فنی مانند کارگردانی و جلوه‌های ویژه و هم از منظر ترکیب بازیگران، می‌توانست به صورت جدی‌تر مورد داوری قرار بگیرد. حضور شهرام حقیقت دوست و عباس جمشیدی‌فر در نقش‌های اصلی فیلم، قابل تحسین است و جذاب‌تر از آن می‌توان به درخشش بازیگران نوجوان در این فیلم اشاره کرد. بازیگرانی که هر یک به درستی در نقش خود ظاهر شده و بخش عمده‌ای از بار جذابیت فیلم را به دوش کشیده‌اند. به این موارد موسیقی جذاب

باشگاه سوریه در اولین همکاری خود با کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان این فیلم را به مرحله تولید رساند و می‌توان در انتظار همکاری‌های موفق بعدی آنها در همین فضا و بستر باشیم.

بامداد افشار و طراحی انیمیشن‌های میلاد محمدی را هم بیفزایید که تأثیر ویژه‌ای بر خلق فضای رؤیایگون فیلم داشته‌اند.

«باغ کیانوش» چه سرانجامی دارد؟

وقتی فیلم سینمایی «باغ کیانوش» در روزهای پایانی جشنواره چهل و دوم در برج میلاد روی پرده رفت، فهرست برترین‌های خیلی از اصحاب رسانه و منتقدان، دستخوش تغییر شد! فیلمی که فصل مشترک واکنش‌ها به آن غافلگیری بود. فیلم هر چند پشتوانه‌ای غنی از منظر اقتباس داشت اما در اجرا هم فراتر از انتظار بود و توانست روایت ساده خود را به شکل‌ترین شکل، به تصویر درآورد. کارگردان فیلم درک درستی از فضای فانتزی و مهم‌تر از آن ظرفیت انیمیشن در روایت رزال خود داشت و به همین دلیل توانست یکی از فیلم‌های غافلگیرکننده را به جشنواره امسال برساند. فیلمی که متأسفانه از سوی هیأت انتخاب و داوری جشنواره، با غفلت مواجه شد و ظرفیت‌های آن نادیده ماند.

با این همه اما سؤال اصلی‌ترین این است که «باغ کیانوش» چه سرانجامی پیدا خواهد کرد؟ با توجه به ظرفیتی که انیمیشن‌های سینمایی طی سال‌های اخیر برای جذب مخاطبان گروه سنی نوجوان به سالن‌های سینما فراهم آورده‌اند، می‌توان از امروز «باغ کیانوش» را یکی از شانس‌های اصلی برای عرض انعام در چرخه اکران سال آینده به حساب آورد. فیلمی که بخوبی می‌تواند گروه‌های مختلف نوجوانان را به سینما فراخواند و بخش دیگری از مخاطبان خاموش سینمای ایران طی سال‌های اخیر را به خود جذب کند. این اتفاق البته دو پیش شرط مهم دارد. اول اینکه باید دید مسئولان باشگاه فیلم سوریه، چه برنامه‌ریزی‌ای برای اکران عمومی این فیلم نوجوانانه دارند و نکته مهم‌تر پی‌گیری کار آمدن کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و نهاد بالادستی آن یعنی وزارت آموزش و پرورش برای هر چه بهتر دیده شدن این فیلم است. میزان حمایت و همراهی سازمان صداوسیما در فرایند تبلیغات و اطلاع‌رسانی اکران فیلم «باغ کیانوش» هم قطعاً در میزان توفیق آن در گیشه، تعیین‌کننده خواهد بود.

